

Za odpravo pojma „zakonski zadržek“.

Prof. dr. Lapajne.

I.

1. Za veljavnost vsakega pravnega posla zahtevamo po naravi sami in po določbah pozitivnih prav: osebno sposobnost poslujočih, možnost in dopustnost pravnega posla, izjavo poslovne volje, ki mora biti pri pogodbah vrh tega sporazumna, in — za veljavnost določenih pravnih poslov še sklepanje v določni obliki. Tudi ženitev je pravni posel in sicer pogodba (§ 44 o. d. z.). Zato bi pričakovali, da je postavil zakonodavec tudi zanjo pravkar navedene zahtevke veljavnosti: ženitno sposobnost zaročencev, možnost in dopustnost nameravane zakonske zveze, resnično in sporazumno izrečeno ženitno voljo in — tukaj vedno — sklenitev v predpisani obliki. A temu ni tako. Skoro vsa pozitivna prava, tudi najnaprednejša, operirajo s poimi »zakonski zadržek« in »zakonska prepoved«. (Zadnje se ne tičejo veljavnosti ženitne pogodbe, za to se ž njimi v nastopnem ni dalje baviti.) — S pojmom »zakonski zadržek« je to, kar se zahteva za veljavnost pravnih poslov pozitivno, za ženitno pogodbo izraženo negativno. To bi še ne motilo. Kar moti in kar dela norme o zakonskih zadržkih nejasne, ie, da jih pravni redi postavljajo pod precej drugačnimi sistematičnimi vidiki, kakor smo jih uvodoma spoznali za druge pravne posle.

2. Rimskemu pravu pojem »zakonski zadržek« še ni bil znan. Zato tudi ne more zahtevati zase tiste naprejšnje zanesljivosti, ki smo jo vajeni pri pojmih tega prava. Pojem se je pojavil šele v 12. stoletju in sicer za one zapreke, s katerimi je cerkev omejevala sklenitev zakonov. (Knecht: »Grundriss des Eherechts auf Grund des codex juris canonici«, 1918. I.) Obsegal je izvestne osebne lastnosti in stvarne okolnosti, ki so

branile osebam, ž njimi obremenjenim ali od njih prizadetim, se veljavno poročiti po cerkvenem pravu. Pozneje se je pojem nenaravno razširil na vse bistvene zahtevke za sklepanje zakona; tudi na pomanjkanje resničnega privoljenja v zakon in prostosti volje, celo na pomanjkanje predpisane oblike. Novi codex juris canonici se je deloma že povrnil k ožjemu razumevanju pojma »impedimentum«, pa ga še ni opustil.

3. Najmlajše švicarsko ženitno pravo je obstalo, rekel bi, na pol pota razvoja, po katerem naj bi se prenesli na ženitno pogodbo isti zahtevki veljavnosti, ki jih poznamo za druge pogodbe. Švicarski civilni zakon postavlja najprej (v čl. 96—99) pozitivne zahtevke za »ženitno sposobnost« (ženitno zrelost, ženitno razsodnost in pri poslovno omejenih zaročencih zahtevke privoljenja njih zastopnikov); potem (v čl. 100—104) prehaja na »zakonske zadržke« (sorodstva, svaštva, ligamina, čakalne dobe) ter rabi ta izraz. Zahtevki za »ženitno sposobnost« in za »zakonski zadržek« stoje v skupnem (II.) odstavku, takoj za I., ki razpravlja o zaroki. Poseben (III.) odstavek se v švic. civ. zak. otvarja za »oklice« in »poroko« kot zahtevke oblike, a zadnji (IV.) za uveljavljanje ženitnih vicijev, pri čemer se dela znana razlika med »ničnostjo« in »izpodbojnostjo« sklenjenega zakona. Ko razpravlja o izpodbojnih razlogih, navaja švic. civ. zak. še nekaj okolnosti (zmoto, prevaro, silo), katere smo mi vajeni šteti k zakonskim »zadržkom«.

4. Nemški drž. zak. se je ognil pojmu »zakonski zadržek«, a tudi vsaki sistematični razporeditvi zahtevkov za veljavno sklenitev zakona. V I. naslovu (I. odst., IV. knj.) razpravlja o zaroki, v II. naslovu o »sklenitvi zakona« in v III. naslovu o njegovi »ničnosti« in »izpodbojnosti«. V §§ 1303—1315 (I. n.) so določeni zadržki starosti, poslovne nesposobnosti, ligamina, sorodstva, svaštva, prešestva in čakalne dobe; v §§ 1316 do 1322 (II. n.) zahtevki oklicev in poroke; s §§ 1323 in sled. (III. n.) je urejeno uveljavljanje ženitnih vicijev, ob kateri priliki so tudi v tem zakoniku določeni zadržki zmote, prevare in sile.

5. Naš slov. dalm. o. d. z. se poslužuje pojma »zakonski zadržek« v najširšem, logično sploh ne več možnem pomenu te besede. (Prim. nadpise k §§ 48, 60, 69.) Po § 47 »sme skleniti

ženitno pogodbo vsakdo, ako mu ni na poti noben zakonit zadržek«. V nadaljnjih paragrafih so pod nadpisom »zakonski zadržki« določeni v si zahtevki za njegovo veljavno sklenitev, vštevši predpise za obliko. — Ti zahtevki, oziroma (negativno) ti zadržki so razvrščeni po teh vidikih:

a) zadržki, izvirajoči iz pomanjkanja privoljenja, b) zadržki iz pomanjkanja »zmožnosti za smoter«, c) zadržki iz pomanjkanja bistvenih obličnosti. Zadržki ad a) se dele dalje na take, ki izvirajo iz nezmožnosti dati dovoljenje, in na take, kjer nedostaje resničnega privoljenja (kljub zmožnosti zanjo).

Zadržki ad b) se dele na skupino pomanjkanja telesnih zmožnosti za smoter in na skupino nedostatka npravne zmožnosti za smoter.

Če vzporedimo te zadržke o. d. z. z zahtevki istega zakona za veljavnost drugih pogodb, je moči (a le vobče) ugotoviti, da gre pri zadržkih »pomanjkanja zmožnosti za privoljenje«: za ženitno nezmožnost, nesposobnost zaročencev; pri zadržkih »nedostatka resničnega privoljenja« za nedoseženo sporazumno izjavo resnične ženitne volje; pri zadržkih »pomanjkanja telesne in npravne zmožnosti za smoter« za nezmožnost in nedopustnost nameravane zakonske zveze; končno pri zadržkih »pomanjkanja obličnih predpisov« za zanemarjeno obliko sklenitve.

Iz te vzporeditve in njenega rezultata sledi, da se je naš zakonodavec, ko je postavil zahtevke za veljavno sklenitev zakona, dasi je uzakonjeval cerkveno pravo in njegove izraze, še v precejšnji meri držal onih zahtevkov, katere postavlja za veljavnost drugih pogodb. Vendar premalo strogo!

6. Celo vrsto zakonskih zadržkov imamo, v pogledu katerih nastanejo, ker se je zakonodavec držal preveč cerkvene in premalo lastne sistematike, utemeljeni dvomi, za pomanjkanje katerega (izmed štirih) zahtevkov veljavnosti gre pri njih. V notranjedržavnem konubiju ne pridemo radi tega v zadrego. Tukaj ostane zakon neveljaven, naj je neveljaven n. pr. radi ženitne nezmožnosti zakoncev ali radi nedopustnosti ženitne zveze med njima. Tem večjo napoto pa dela razvrstitev o. d. z. — pri presojanju veljavnosti »mednarodnih« in »medpokrajinskih« zakonov. Tu je včasih odločilne važnosti,

ali spada zakonski zadržek nacionalnih pravnih redov v skupino onih, ki se tičejo ženitne zmožnosti zakoncev, ali onih, ki se tičejo dopustnosti (možnosti) njihove ženitne zveze, ali končno onih, ki izvirajo iz pomanjkljivega izrečenja ženitne volje. Le za presojanje veljavnosti mednarodnega (medpokrajinskega) zakona v pogledu oblike (četrtga zahtevka) te napote ne občutimo, ker se presoja veljavnost oblike po posebni kolizijski normi (*lege loci actus*).

7. Drugi zahtevki: Ženitna zmožnost, dopustnost (možnost) zakonske zveze, ženitna volja in njeno sporazumno izrečenje se presojajo *lege nationali* vsakega nupturijenta. Tako že po §§ 4, 34 našega o. d. z., enako po čl. 1 haaške (I.) konvencije z dne 12. junija 1902, ki je za te tri zahtevke veljavnosti ustvarila celo nov terminus »pravica do sklenitve zakona« (*droit de contracter mariage*). Za lajka je ta novi izraz dober, jurist pa se mu bolje ogne. Norma namreč, da se ravnaajo vsi trije ž njim izraženi ženitni zahtevki po *lege nationali* »vsakega nupturijenta«, ne pomeni za vse tri eno in isto. Za ženitno zmožnost pomeni, da mora biti podana za vsakega nupturijenta po njegovem lastnem domovinskem pravnem redu brez ozira na to, ali je podana tudi po domovinskem pravnem redu sozaročenca. Naša 15letna nevesta je ženitno zrela tudi za ženina, po katerega domovinskem pravu bi postala zrela šele s 16 letom. Kadar pa gre za presojo ženitne dopustnosti (možnosti), izhaja iz stvari same, da ž e n i t e v ni dopustna, če jo dopušča samo *lex nationalis* enega zaročenca, *lex* drugega pa jo reprobira. Naš stari stric ne more poročiti male nečakinje, za katero velja pravno področje, ki pozna zakonski zadržek sorodstva brez izjeme v četrto koleno, dasi s tem zadržkom po § 65. o. d. z. ni obremenjen. Tukaj torej ne sme biti ovire proti dopustnosti zakonske zveze niti s strani *legis nationalis* sozaročenca. Iz teh dveh primerov izhaja odločilna važnost okolnosti, ali se tiče kakšen »zadržek« domovinskih pravnih redov zaročencev njihove ženitne zmožnosti ali pa dopustnosti od nju nameravane zveze. (Seveda le tedaj, kadar izhajata iz različnih pravnih področij; ako sta pripadnika istega področja, vprašanje ni važno, kakor ni v notranjdržavnem prometu.) Pri tretjem zahtevku veljavnosti (sporazumno izrečenje ženitne volje) pri-

haja do kolizij pravnih redov redkeje. Pri njem gre za resnično privoljenje vsakega zaročenca v zakon in za skladnost teh dveh privoljenj. V zadnjem pogledu se kolizija pravnih redov da komaj zamisliti, dočim so v prvem kolizije možne. Kadar bi nastale, bi morala biti istinitost sporazuma podana i s stališča ženinevega i nevestinega pravnega reda, resnično privoljenje v zakon pa samo po enem pravnem redu: ženinova po njegovem, nevestina po njenem. Razlikovanje in razlogi zanje so isti, kakor pri razlikovanju med ženitno zmožnostjo in dopustnostjo.

8. Za mednarodno zasebno pravo potrebujemo torej predvsem jasnega odgovora na vprašanje, kateri »zakonski zadržki« našega o. d. z. se tičejo ženitne zmožnosti naših državljanov in kateri ženitne zveze, ki jo nameravata skleniti, čim se tiče zakonski zadržek zadnje, je nemožna zakonska zveza s tujcem, habilitiranim po lastnem, dishabilitiranim po našem pravnem redu. Čim se tiče zakonski zadržek le ženitne zmožnosti, mu taka dishabilitacija ne dela napote. Zaželenega jasnega odgovora na stavljeno vprašanje naš o. d. z. pri mnogih zakonskih zadržkih ne podaja. Danes n. pr. nihče ne ve, ali sme Slovenka poročiti češkoslovaškega (iz svojega stanu izstopivšega) duhovnika ali meniha, ker ne vemo, ali se protivi naš (v Čsl. odpravljeni) § 63 o. d. z. le ženitvi t a k i h o s e b (exreligiosov) ali tudi ženitvi ž n j i m i. Zakonodavec je imel, kakor razumljivo, pred očmi, le potrebe notraniedržavnega konubija, kjer vprašanje ne nastane. Mednarodni konubij l. 1811. skoro še ni bil nič razvit. Bodoči zakonodavec pa mora računati s tem razvitkom in izpolniti vrzeli dosedanih norm, ki jih je odkrilo mednarodno zasebno pravo. Katere so te vrzeli, pokažem v podrobnem pod II. Vrzeli ne bi bile nastale, če bi bil zakonodavec tudi za sklenitev ženitne pogodbe dosledno izvedel tisti shema zahtevkov, ki ga postavlja za veljavno sklenitev drugih pogodb.

II.

A. Nesporno se tičejo:

1. ženitne zmožnosti: zadržek nezrelosti (nedoraslosti) po § 48 o. d. z.; zadržek nerazsodnosti, vsled ka-

tere je postal zaročenec nesposoben, uvideti posledice svojega privoljenja v zakon (trenutne ali trajne); zlasti zadržek duševne bolezni brez ozira na to, ali je bil zaročenec preklican ali ne, po §§ 48 cit.; zadržek popolnega preklica (§ 3 preklicnega reda); zadržek poslovne nesposobnosti za privoljenje v zakon, vsled katere potrebuje zaročenec privoljenja s strani druge osebe (očeta, varstva, skrbništva). Sem spadajo zlasti nedoletniki, omejeno preklicani in osebe, glede katerih je podaljšana očetovska oblast ali varstvo. Ženitna zmožnost našega državljana je podana, čim je zrel, razsoden, poslovno sposoben (in ni preklican) po našem pravnem redu. Strožji pravni red sozaročenca — tujca ga ne more dishabilitirati, kakor bi ga milejši ne mogel habilitirati. V pogledu nerazsodnosti pride do kolizij med pravnimi redi težko, tem lažje v pogledu zrelosti in načinov, kako se dopolnuje manjkujoča poslovna zmožnost.

2. dopustnosti (možnosti) nameravane ženitne zveze:

zadržek zakonske vezi po § 62 cit.,

zadržek sorodstva po § 65 cit.,

zadržek svaštva po § 66 cit.,

zadržek prešestva po § 67 cit.,

zadržek streženja po življenju soproga enega izmed zaročencev po § 68 cit., končno

zadržek udeležbe na razvodnem razlogu po § 119 cit.

Naš državljan se zato ne sme poročiti s tujcem, ki je obremenjen z enim teh zadržkov po našem pravnem redu, dasi ž njim ni obremenjen po svojem lastnem. Zadržke zakonske vezi, sorodstva, svaštva in streženja po življenju soproga poznajo tudi drugi pravni redi, a so drugje v splošnem milejši, kakor pri nas. Zadržkov prešestva in udeležbe na razvodnem razlogu nekaj tujih zakonikov ne pozna. Zato so kolizije pravnih redov v vseh teh pogledih možne. Sklenitve zakona ne bo dopustiti, čim pozna te vrste zadržek pravni red le enega zaročencev.

3. resničnega privoljenja v zakon: zadržki sile, otmice in zmote po §§ 55, 56, 57 o. d. z.

Neveljavno je privoljenje našega državljana v zakon, čim ga je dal prisiljen, v stanju otmice, ali čim se je pomotil v osebi sozaročenca (error in persona oz. error in qualitate in errore personae redundans). Ne smejo pa okrniti veljavnosti privoljenja našega državljana po določenih našega pravnega reda pomanjkljivosti, ki jih pozna pravni red sozaročenca, ne pa tudi naš. Silo in zmoto v osebi uvažujejo sicer vsi pravni redi, zato v teh pogledih do kolizij ne bo prišlo. Neveljavnost privoljenja radi stanja otmice (ne prisiljenosti) pa je zadržek, specifičen našemu pravu. — Da je tudi zaročenec resnično privolil v zakon, se bo (analogno) presoajalo po njegovem domovinskem pravnem redu, ne po našem, tudi ne po obeh.

B. Veliko manj jasen in često sporen je odgovor na zanimajoče vprašanje pri nastopnih zadržkih:

1. Telesne nezmožnosti po § 60 o. d. z. Res ima ta določba v mislih le imp. coeundi, ki je tako naraven zadržek, da v praksi ne bo prišlo do kolizij pravnih redov. (Če se poročita starčka, ne smeta uveljavljati tega zadržka privatijuris po § 96 cit., ker jima je bil zadržek ob poroki znan). A tuja prava so strožja in poznajo često zakonski zadržek imp. generandi, spolnih bolezni itd. Nastane vprašanje, ali bremene ti zadržki zgolj na osebi bolnega zaročenca, tako da je njemu nemožno stopiti v veljaven zakon, ali nameravani zakonski zvezi, tako da tudi ž njim ni možno skleniti veljavnega zakona. V poslednjem slučaju bi se utegnila izpodbijati veljavnost zakona, sklenjenega od Nemca ali Švicarja s spolno bolno Avstrijko ali od zdrave Avstrijke s spolno bolnim Nemcem ali Švicarjem, dasi poznata zakonski zadržek le nemško in švicarsko, ne tudi avstrijsko pravo. V prvem slučaju bi Avstrijka (živeča po istem žen. pravu, kakor mi) zadržka ne utegnila uveljaviti, ker ga njena domovina ne pozna. Odgovor na vprašanje ravno v tem slučaju ni težaven: Gre za očuvanje zdravja zakoncev in njih potomcev, zato bolni zaročenec ni le osebno ženitno nezmožen, ampak je tudi nedopustna ženitna zveza ž njim. Če je njegov domovinski pravni red milejši, postane dishabilitiran po strožjem pravnem redu sozaročenca. Pravilnost tega odgovora podpira uvrstitvev našega § 60 med zadržke pomanjkanja zmožnosti za »smoter«.

2. Zadržek z mote v pogledu, da je žena nosna že z drugim v smislu § 58. Tu ne gre za zmoto v dej. stanu (poslu), kakor pri zmoti v osebi, temveč za lastnost neveste, ki stoji na poti veljavnosti zakona pod pogojem, da zanjo ženin ob poroki ni vedel (da je bil v »zmoti«). Slučaj je podoben prejšnjemu, zato tudi rešitev analogna. Zakonski zadržek ne dela neveste zgolj osebno nesposobne za ženitev, ampak bremeni na zvezi ž njo. Zato sme zak. zadržek uveljavljati tudi ženin (ki nosečnosti ni poznal) iz takega pravnega področja, ki zadržka § 58 ne pozna; zadostuje, da ga pozna pravni red neveste.

Važna je ta rešitev v praksi za konubij s takimi tujci, katerih domovina dopušča izpodbijanje veljavnosti zakona radi gole t. zv. »zmote v meščanski osebi« sozaročenca. Po § 124 št. 2 švic. civ. zak. sme izpodbijati veljavnost zakona, kdor se je odločil za sklenitev zakona v zmoti o tako važnih lastnostih drugega zakona, da se od njega ne bi pričakovalo privoljenje v zakonsko skupnost, ako bi bil te lastnosti poznal. Podobno se uvaža kot izpodbojni razlog po § 1333 nem. drž. zak. zmota o takih osebnih lastnostih drugega zakonca, ki bi bile za izpodbijanje upravičenega zakonca ob poznavanju stvarnega položaja in ob pametni presoji bistva zakona odvrgle od sklenitve zakona. — Če bi vse te lastnosti utemeljevale le ženitno nezmožnost ž njim obremenjenih oseb in upravičevale le moteče se zakonce za izpodbijanje, bi utegnili pač Švicarji in Nemci izpodbijati svoje zakone s tako diskvalificiranimi inozemskimi osebami (brez ozira na njih domovinsko pravo), ne tudi vice versa. Ker pa stoje lastnosti na poti zakonski zvezi sami (nevarnost njih podedovanja!), se sme na §§ 124, 1313 cit. sklicevati tudi tujec, ki je poročil zakonito diskvalificirano osebo iz švic. in nem. pravnega področja, dasi je njegovi domovini ta izpodbojni razlog nepoznan.

3. Zadržek višjih posvečenj in slovesnih obljub brez zakonstva po § 63; posito (non concessio), da ostane dobljeni karakter še po izstopu iz duh. stanu oz. iz reda indelebilis, in da Unger ne trdi prav, ki je v svoji razpravi »Mönchsehen und Pristerehen« dokazoval pomotnost tega nazora.

Rešitev vprašanja, ali ostane tak duhovnik ali menih zgolj osebno ženitno nezmožen ali postane nezmožna tudi ženitna zveza ž njim, je težavnejša. V notranjem drž. prometu vprašanje ne nastane. Tembolj je pereče v mednarodnem, ker je že večina držav odpravila ta zadržek. Če bi ostal duhovnik radi višjih posvečenj zgolj osebno ženitno nezmožen, bi utegnila Slovenka poročiti čl. državljana, ki je zapustil duhovski (meniški) stan; če pa brani § 63 tudi ženitno zvezo s takimi osebami, je veljavna poroka ž njimi nemožna. — Kanonsko pravo, v katerem ima ta zak. zadržek svoj izvor, je jasno: proti z *excommunicatio latae sententiae* ne le duhovnikom (menihom), ki bi se hoteli poročiti, (dasi le civilno), ampak tudi njih zaročenkam. Seveda ostane kljub kan. izvoru za razlago § 63 merodajno njegovo besedilo in tisti smisel, ki mu ga je dal državni zakonodajavec. Besedilo »Duhovniki, ki so..... in redovniki..... ki so..... ne smejo sklepati veljavnih zakonov« govori (proti kan. pravu) za zgolj osebno ženitno nezmožnost eksreligiosov. Pripisujem važnost temu besedilu, ker je pri drugih zadržkih, o katerih smo spoznali, da bremene na ženitni zvezi, povsem drugačno: Po § 62 sme biti »ob istem času poročen en moški le z eno žensko.....«; po § 65 »se ne sme skleniti veljaven zakon« (med sorodniki); po § 66 »nastane iz svaštva zak. zadržek«; po § 67 je »neveljaven zakon« (med prešestniki); po § 68 »se ne sme skleniti veljaven zakon« (med osebami, od katerih je ena stregla po življenju soproga drugega); končno je po § 60 »trajna impotenca zakonski zadržek«. Nikjer v teh določbah ne govori zakonodajavec tako subjektivno o ženitni nezmožnosti, kakor v § 63. Smisel § 63 se pa razlaga od Rittnerja, Czychlarza in v najnovejšem času od Walkerja ravno nasprotno, da ovira ženitno zvezo samo. Sklicujejo se pa vsi ti znanstveniki zgolj na kanonistični izvor določbe in na doslednost staroavstrijske judikature. Zanj bi govorila tudi uvrstitev zadržka med zadržke pomanjkanja za »namen« (bojazen pred pohujšanjem). Na vsak način je § 63 med tistimi, ki nujno potrebujejo za mednarodni promet avtentične interpretacije s strani zakonodavca. Na njeno potrebo so Avstrijce opozorili že na haaški konferenci l. 1900 (gl. moj spis o njej v Sl. Prav. 1910, str. 168).

4. Zakonski zadržek različnosti vere po § 64: se danes splošno razlaga tako, da brani zvezo med kristjani in osebami ki niso krščanske vere. Kat. Slovenki torej ni moči veljavno poročiti čsl. ali vojvodinskega žida, dasi tema dvema domovinsko pravo ne dela nobene zapreke. (Pred enim letom so publicirali slov. listi oklic zakona, ki ga je nameraval pred vojv. matičarjem skleniti vojv. žid s katol. Slovenko). Tuje-državna praksa in judikatura interpretirata rada § 64 v milejšem smislu, češ da bremeni zgolj na naših kristjanih (da se ne smejo poročiti s tujimi nekristjani), ne na nameravani zvezi. Po mojem mnenju ne gre, da bi se taka interpretacija udomačila, ker zadržek ni zgolj religioznega izvora, ampak tudi evgenetičnega pomena.

5. Posebno težavno je internacionalno razumevanje in uporabljanje našega zadržka k a t o l i c i z m a.

Po dvornem dekretu z dne 17. julija 1835 št. 61 zb. j. z. »ne sme oseba, ki je bila ob sklenitvi zakona akatoliška, pa je kasneje prestopila v katol. cerkev in bila razvedena od svojega nekatoliškega soproga, ob življenju tega skleniti nobenega veljavnega zakona (absolutni zadr. kat.) Po dv. dekretu z dne 26. avgusta 1814 št. 1099 je »razvedenim nekatoliškim osebam ob življenju njih razvedenih soprogov dopuščeno, poročiti le akatoliške osebe (relativni zadr. kat., ki ga ponavlja tudi prej cit. dv. dekret iz l. 1835 z besedami »da katoliške osebe ne smejo sklepati veljavnih zakonov z razvedenimi akatoliškimi ob življenju razvedene protistranke«).

Oba zadržka sta stilizirana subjektivno. Bremenila bi torej le na akatoliku, ki je postal po sklenitvi zakona katolik (absolutno), in na katolikih (relativno), ne pa na ženitni zvezi z njimi. Vendar ni tako. Zakonodavec je marveč ravno s statuiranjem relativnega zadržka katolicizma pokazal, da reprobira vsako ženitno zvezo, s katero bi katolik priznaval, da je ligamen poročenega, od soproga razvedenega akatolika še pred smrtjo soproga ukinjen. Zgled: Čsl. akatolik, ki se je kot tak poročil, nato postal katolik in bil od svoje akatoliške soproge razveden, se želi drugič poročiti s slov. kat. nevesto. Lege nationali ni obremenjen z nobenim zadržkom. Vendar ga Slovenka ne sme poročiti. Na poti tej zvezi sicer ne stoji abso-

lutni zadržek katolicizma (ker ga čsl. pravo ne pozna), pač pa relativni, ker mora Slovenka respektirati obstoj ligamina, dokler živi razvedena ženina prva soproga. Drug zglede: Slov. samec (kat.) želi poročiti razvedeno čsl. katolikinjo ob življenju njenega prvega soproga. Tudi ta zveza ni možna. Ne stoji sicer na poti absol. zadržek katolicizma, ki bi zadel le čsl. katolikinjo, če bi ga njeno pravo poznalo, pač pa slovenski relativni, ker mora slovenski katol. ženin respektirati obstoj ligamina, dokler živi razvedeni nevestin prvi soproga.

III.

Zadnji zadržek kaže obenem pot bodočemu zakonodavcu, kako naj stilizuje zakonske zadržke (kolikor jih bo sploh pridržal), da bo iz o. d. z. razvidno, ali se z zadržkom dishabilitujejo državljani osebno, ali reprobira njih zakonska zveza.

Za ž e n i t n o n e z m o ž n o s t se naj pridrži subjektivna stilizacija n. pr. nezreli, nerazsodni, popolnoma preklicani, poslovno nesposobni (brez zakonitega soprivolenja) in duhovniki ter menihi (če se zakonodajavec odloči za to interpretacijo) ne smejo skleniti veljavne ženitne pogodbe.

Da se izrazi n e d o p u s t n o s t (nezmožnost) ženitve, je treba objektivne stilizacije, ki more biti (po različnosti razlogov nedopustnosti) različna n. pr.:

m e d sorodniki, svaki, prešestniki, kristjani in nekristjani se ne sme skleniti veljavna ženitna pogodba; ali:

z o s e b a m i, ki so že poročene, ki so stregle po življenju soproga ali so udeležene na razlogu, iz katerega je bil njegov prejšnji zakon razveden, ki so impotentne ali so zanosile z drugim moškim in z razvedenimi akatoliki ob življenju drugega soproga, se ne sme skleniti veljavna ženitna pogodba, ravnotako ne od teh oseb (v zadnjem slučaju, če so katoliške vere).

Da se izrazi neveljavnost ženitne pogodbe, kadar izjavljeno privolenje v zakon ne ustreza lastni lex nationalis, bo zadostovala stilizacija: Prisiljena, v stanju otmice ali v zmoti glede osebe sozaročenca izjavljeno privolenje v zakon dela sklenjeni zakon neveljaven.

Pri teh stilizacijah (pri katerih sem seveda opustil opis podrobnega dej. stanu posameznih zadržkov) bo tudi za med-

narodni konubij jasno, da se ženitna zmožnost in resnično privoljenje v zakon presojata zgolj po domovinskem pravnem redu vsakega zaročenca (državljana po našem, tujca po njegovem), dočim bremene vsi drugi naši zakonski zadržki na ženitni zvezi sami, tako da dishabilitujejo tudi tuje, po lastnem domovinskem pravu ženitno zmožne zaročence.

Nove smeri v našem upravnem postopanju.

Dr. Rudolf Andrejka,

Upravni postopek se tiče stvari javnega prava, ki so z zakonitimi predpisi odkazani upravnim oblastvom. Ni treba, da so to vedno upravni zakoni. Tudi civilno pravo odkazuje v nekaterih pravnih odnošajih, tako n. pr. v bračnem pravu ali v primerih § 1339 o. d. z. upravnim oblastvom pristojnost in postopanje, nasprotno pa predvidevajo upravni (n. pr. vodopravni) zakoni sodno pristojnost. Pojem javnega prava je v raznih državah in dobah različen. Da je stvar javnega ali zasebnega prava, je odvisno od tega, ali se smatra, da je splošnost temeljem vsakokratnih nazorov na abstraktno predstavljeni vrsti določnih dejanskih razmer zainteresirana ali ne. Socijalna miselnost in razpoloženje je danes večinoma še samo etična zahteva. Pomagati bližnjemu ob nezgodah ali v nevarnosti, ni še postala splošna zahteva javnosti; le v določnih za javnost važnih slučajih, n. pr. ob požarih je ta etična zahteva dobila pravno sankcijo z določbo požarnopolijskih redov, da je vsakdo dolžan brezplačno pomagati pri gašenju. Fotografiranje je vobče svobodno vsakomur, v vojni ali pri predmetih vojaške obrambe pa je iz javnih interesov prepovedano; kup in prodaja so zadeve zasebnega prava, nakupovanje in kopičenje najpotrebnejših živ-